

ЩОДО ОКРЕМИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ УКРАЇНИ ЗАХОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Олександр Анатолійович ПРИСЯЖНЮК,

*канд. юрид. наук, докторант Харківського
національного університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0000-3178-6809>*

Основне призначення держави як політичного механізму функціонування суспільства полягає у реалізації таких дій, які за своєю специфікою не можуть бути здійснені іншими соціально – політичними утвореннями.

В умовах повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України особливої актуальності набуває обороноздатність країни, створення логістичних ланцюгів, боротьба зі стихійними лихами, підтримання громадського порядку та публічної безпеки, профілактику та протидію протиправним діям різного характеру, що у своїй сукупності можуть призвести до громадянського протиборства та соціальних потрясінь. Вказані виклики повинні вирішуватися, в першу чергу, методами, які вкладаються у правову парадигму держави (встановлення порядку організації і діяльності партій, громадських організацій, розпуск антиконституційних організацій за рішеннями суду тощо), у той же час можуть бути застосовані і інші види засобів реагування.

Держава, уповноважені нею органи, мають право застосовувати легалізований примус від імені всього суспільства, створюючи вплив на його членів встановленим ними правилам, навіть у тому разі коли їх переконання не є тотожними. Задля цього використовується державна влада, апарат держави. Легалізація примусу з боку держави здійснюється відповідно до правових норм, які встановлюються самою ж державою, але які, як передбачається, виражають інтереси всього суспільства і схвалені ним. Право є не тільки засобом легалізації примусової діяльності держави, але й, як правило, засобом її легітимізації. Однак для виконання останньої ролі саме право має бути легітимним в уявленнях населення, відповідати загальнолюдським цінностям, включеним до сучасних демократичних конституцій.

Необхідно підкреслити, що застосування адміністративного примусу є не тільки важливим напрямком адміністративної правоохоронної діяльності відповідних державних органів, а ще й ключовим критерієм реалізації ними правоохоронної функції держави в цілому.

Слід погодитись с Комзюком А.Т., який цілком справедливо вказує на те, що, незважаючи на широкий спектр використання заходів адміністративного примусу, нонсенсом є те, що на сьогоднішній день в законодавстві України відсутнє легальне визначення поняття «адміністративний примус», натомість у низці нормативно-правових актів згадується дефініція «адміністративний вплив». Намагаючись дотримуватися єдності юридичної термінології, науковець зауважував, що поняття «адміністративний вплив» не є

цілком тотожним до поняття «адміністративний примус», адже поняття «адміністративний вплив» включає в себе не тільки здійснення примусових заходів, а й застосування заходів переконання [1, с. 23].

Узагальнюючи вищевикреслені наукові підходи до визначення дефініції «адміністративний примус» слід констатувати, що це, як уявляється, застосування уповноваженими державою правоохоронними органами до об'єктів, які не знаходяться у призмі їх підпорядкування, незалежно від волі і бажання останніх, регламентованих нормами адміністративного права, заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою охорони суспільних відносин, що виникають у сфері публічного адміністрування, шляхом запобігання і припинення правопорушень, а також притягнення до відповідальності винних осіб за їх вчинення.

Зовнішніми формами прояву адміністративного примусу виступають його заходи. Підкреслимо, що розбудова класифікаційної піраміди заходів адміністративного примусу вже тривалий час знаходиться у дискусійному колі вчених – адміністративістів, але і досі науковці не дійшли до консенсусу у цьому питанні. Сьогодні прийнято їх розподіляти наступним чином:

1) адміністративно – запобіжні заходи (перевірка документів; поверхнева перевірка; зупинення транспортного засобу; обмеження доступу на визначену територію; проникнення до житла чи іншого володіння особи; перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ; застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису; поліцейське піклування);

2) заходи адміністративного припинення (обмеження пересування особи чи транспортного засобу або фактичного володіння річчю (доставлення порушника, адміністративне затримання, вилучення речей і документів, тимчасове вилучення посвідчення водія, тимчасове затримання транспортних засобів, відсторонення осіб від керування транспортними засобами); закриття об'єктів дозвільної системи; заходи фізичного впливу; застосування спеціальних засобів; застосування вогнепальної зброї);

3) адміністративно – юрисдикційні заходи або адміністративні стягнення (у позасудовому порядку правоохоронні органи мають право застосовувати лише такі адміністративні стягнення як попередження та штраф).

На сьогоднішній день подібними повноваженнями володіють органи і підрозділи Національної поліції України, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національної гвардії України, Бюро економічної безпеки, Національного антикорупційного бюро України, Державної прикордонної служби України, Державної кримінально – виконавчої служби тощо.

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України в нашій державі було введено режим військового стану. Вказане особливий правовий стан вніс значні корективи у функціонування майже всіх державних органів, установ та організацій, особливо вони торкнулися діяльності правоохоронних органів, у тому числі під час застосування адміністративно – запобіжних заходів та заходів адміністративного припинення. Так нормами ч. 11 ст. 35 ЗУ «Про Національну поліцію» було введено додаткову

підставу зупинення транспортного засобу – якщо наявна інформація, яка свідчить про те, що водій або пасажир транспортного засобу є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених [2].

Для виконання своїх повноважень поліцейські отримали додаткові спеціальні засоби, такі, як засоби та/або пристрої, призначені для виявлення, припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден, у тому числі для перехоплення сигналів дистанційного керування, пошкодження чи знищення таких суден та/або складових частин безпілотних авіаційних систем відповідно до частини четвертої статті 42 ЗУ «Про Національну поліцію» [2].

Щодо застосування вогнепальної зброї під час дії режиму воєнного стану, відповідні зміни були внесені до частини четвертої статті 46 ЗУ «Про Національну поліцію», згідно з якими поліцейські мають право для примусового припинення польоту безпілотного повітряного судна, якщо є обґрунтовані підстави вважати, що таке судно використовується для вчинення правопорушення або становить загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського, шляхом пошкодження чи знищення безпілотного повітряного судна та/або складових частин безпіотної авіаційної системи, а також, відповідно до статті 42 ЗУ «Про Національну поліцію», застосовувати заходи примусу відносно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України без урахування законних обмежень та вимог щодо застосування фізичної сили, зброї тощо [12; 2].

Підбиваючи підсумки дослідження слід констатувати, що адміністративний примус за своєю суттю є реалізацією уповноваженими державою правоохоронними органами до об'єктів, які не знаходяться у їх підпорядкування, незалежно від волі і бажання останніх, регламентованих нормами адміністративного права, заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою охорони суспільних відносин, що виникають у сфері публічного адміністрування, шляхом запобігання і припинення правопорушень, а також притягнення до відповідальності винних осіб за їх вчинення.

При цьому головною відмінністю заходів адміністративного примусу від інших видів державного примусу, які завжди є реакцією на протиправні діяння, вбачається їх превентивний характер, вони часто застосовуються для профілактики та недопущення скоєння правопорушень, а також для встановлення правопорядку за різних надзвичайних обставин.

У той же час слід зауважити, що правовий режим військового стану вніс значні корективи у порядок застосування таких заходів адміністративного примусу як адміністративно – запобіжні заходи та заходи адміністративного припинення, а саме законодавець значно розширив перелік спеціальних засобів, що використовуються правоохоронними органами під час виконання бойових завдань, запровадив додаткову підставу зупинення транспортного засобу, уточнив умови застосування вогнепальної зброї, що має суттєвий вплив на функціонування вказаних вище державних інституцій у особливий період.

Список використаних джерел:

1. Комзюк А.Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні [Текст] : дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Національний ун-т внутрішніх справ. Х., 2002. 408 с.

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/58019>.

3. Клейман М.Ю. Особливості адміністративно-правового регулювання застосування адміністративного примусу в діяльності національної поліції в умовах воєнного стану. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: матеріали XI Міжнародної науково-практичної онлайн - конференції, м. Одеса, 24 жовтня 2024 р. Одеса : ОДУВС, 2024. С. 72-74